

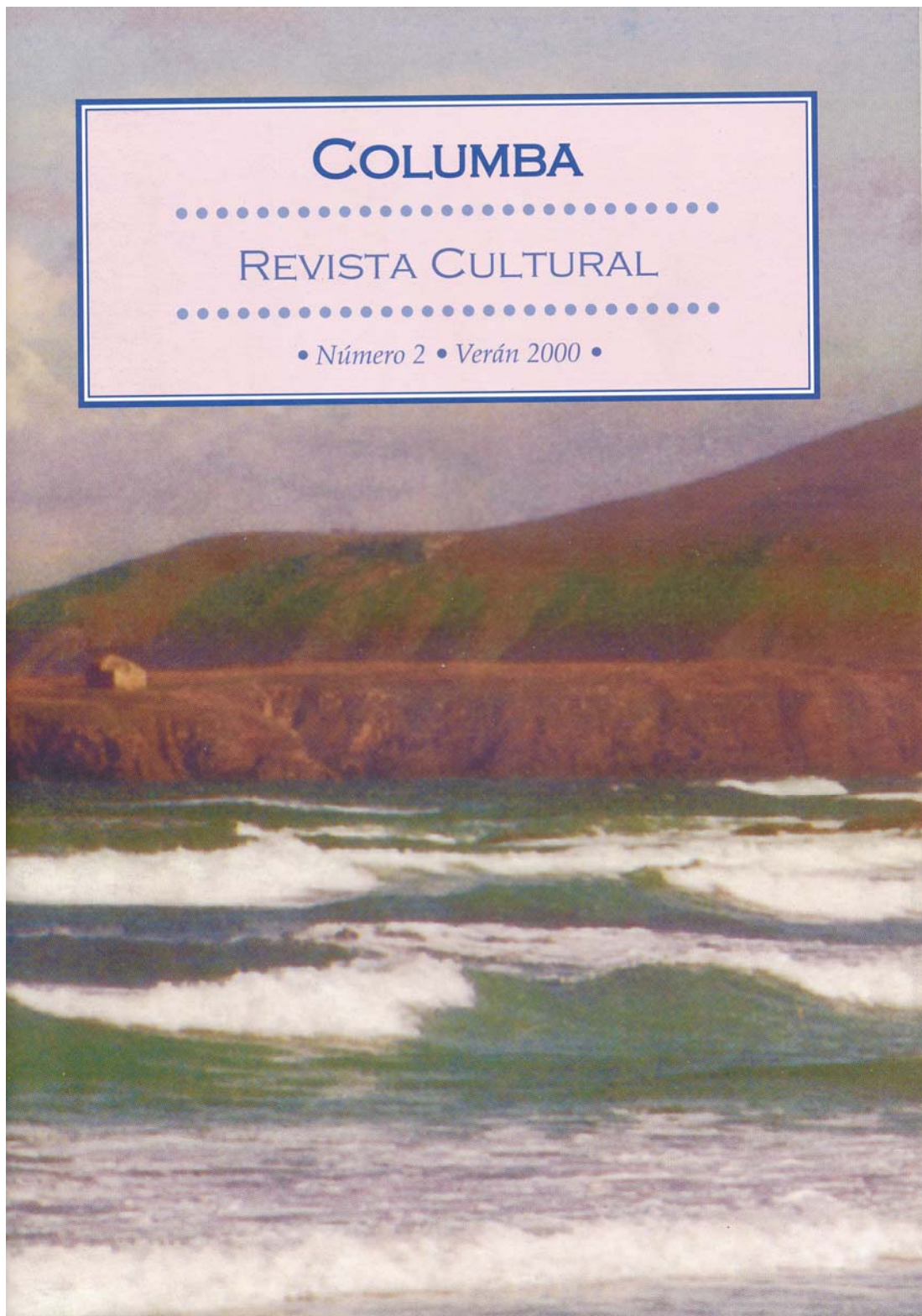
COLUMBA

REVISTA CULTURAL

• Número 2 • Verán 2000 •

OURO EN COBAS (FERROL) UNHA PEQUENA OLLADA

Grupo de Arqueoloxía da Terra de Trasancos

A asociación cultural "Grupo de Arqueoloxía da Terra de Trasancos" constitúese en Ferrol no ano 1991, tendo por fins a investigación, inventariado, divulgación e preservación do patrimonio histórico-arqueolóxico. Está formada na actualidade por 14 membros.

Dende a máis remota antigüidade a sona da riqueza metalúrxica do NO hispánico, trascendeu os seus límites espallándose polo vello mundo do mediterráneo e do atlántico. Os antigos navegantes falaban xa das misteriosas illas Casiterides, situándoas nun lugar descoñecido do océano, do que a única referencia que tiñan era que se atopaban ó N do Golfo Artabro, área que comprendía as actuais rías de Ferrol, Ares, Betanzos e A Coruña, onde vivía a tribu celta dos ártabros.

Un dos referentes destas lendas o xeógrafo Estrabón (século I) que xa fala do comercio establecido polos fenicios dende Gades (Cádiz) ata o NO por rotas segredas, ata tal punto que cando os romanos tentaron seguir a un destes navíos, o capitán embarcou a nave para protexe-lo segredo das rotas, sendo logo recompensado polo seu goberno das perdas sufridas. Esfuerzo inútil, xa que pouco despois foron abertas polo romano Publio Craso, quen puido comprobar que o territorio era tan rico que os metais se atopaban a rentes do chan.

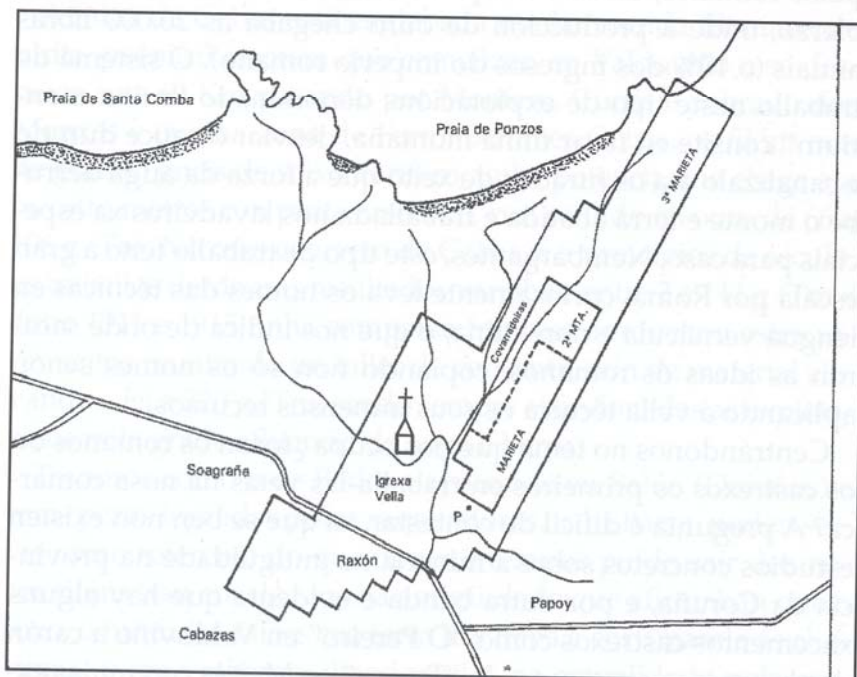
Estrabón non é o único en destaca-la riqueza galaica. Outros autores como Plinio o Vello, Silio Itálico, Iustino e Marcial fan referencia ó mesmo asunto; polo tanto, non nos debe estrañar que

Roma non escatimara esforzos en apoderarse destes territorios, sendo o emperador Augusto, tralas guerras cántabras (19 d. C.), o que pacificara a zona e Galicia quedara aberta ó espolio.

Moitos autores actuais devaluaron as relacións dos autores clásicos sobre as nosas riquezas, considerando que era o produto de moitos anos de traballo, empetando o pouco que podían sustraer da terra ¡nin tanto, nin tan pouco! A metalurxia galega é moi anterior á chegada de Roma. Os contactos das fisteras atlánticas, o tránsito de xoias e instrumentos por mar nesta zona así o amosan, e o alto grao de especialización dos nosos devanceiros non é menos que causa de admiración da súa técnica cos poucos medios dos que disporían.

O ouro sería extraído en xacementos primarios (filóns), e xacementos secundarios (praceres). Coma sempre que falamos

Plano do proxecto de explotación da mina de Cobarradeiras (Xabier Montero).

dos pobos antigos, pensamos que eran atrasados. O peso da obtención do ouro polos nosos devanceiros recaeu neste segundo sistema, de feito, Estrabón xa menciona como as mulleires galaicas buscaban o ouro no río con peneiras feitas de bimbio; este dato, ó parecer que ratifica este tipo de actuación dos nosos devanceiros, é en realidade unha arma de dobre fío; expliquémonos: o ouro extraído dos filóns (primarios) ven contaminado por elementos alleos, precisamente por estar amoreado con outros elementos (estaño principalmente); namentres que o ouro procedente dos praceres dos ríos (secundario) ven libre en grande parte desas impurezas. O estudo de boa parte das xoias castrexas de ouro, con abundante contaminación de estaño, sinalao como procedente de filóns primarios.

Estes xacementos semellan ser explotados exclusivamente polos romanos; un bo exemplo son as minas das Médulas do Bierzo, onde a produción de ouro chegaba ás 20.000 libras anuais (o 10% dos ingresos do imperio romano). O sistema de traballo neste tipo de explotacións denominado "ruina montium" consite en furar unha montaña, desviar o cauce dun río e canalizalo ata os furados de xeito que a forza da auga derrube o monte e terra abatida e traballada nos lavadeiros xa especiais para caso. Nembargantes, este tipo de traballo feito a gran escala por Roma, curiosamente leva os nomes das técnicas en lingua vernácula e non latina, o que nos indica de onde sacaron as ideas ós romanos, copiando non só os nomes senón aplicando á vella técnica os seus inmensos recursos.

Centrándonos no tema que nos ocupa ¿foron os romanos ou os castrexos os primeiros en traballa-las vetas na nosa comarca? A pregunta é difícil de contestar, xa que se ben non existen estudos concretos sobre a minería na antigüidade na provincia da Coruña, e por outra banda é evidente que hay algúns xacementos castrexos como "O Pereiro" en Valdoviño a carón dunhas minas e mesmo o de "Taraza" en Meirás con minas explotadas neste século dentro do recinto castrexo; pero ¿e no ca-

so de Cobas? Na parroquia de Cobas e limítrofes atopamos varias estruturas castrexas (Santa Comba, Papoi, Marmancón, Tralocastro) e dous xacementos romanos na parroquia de Esmele, ningún deles asociado directamente coa mina. Sen embargo, as referencias escritas a principios deste século din "...o nome desta parroquia provén indubidablemente das grandes excavacións que dende tempo inmemorial existen no termo..." e, ó falar do seu abandono, indica "...non sen antes ter atopado nunha galería curiosos obxectos e artefactos empregados na antigüidade..." (Carré Aldao, *Xeografía do Reino de Galicia, provincia de A Coruña*, 1936). Asimesmo, o instituto xeolóxico e mineiro español dí, en referencia á mina de Cobas que según o informe de Irmo de 1934 "... consistía en filóns de cuarzo que deberon ser obxecto de explotación en época romana..."

A mina de Cobas está englobada nunha corrida filoniana de pirita arsenical aurífera que comencan en Valdoviño e se despraza uns 60 Km pasando por Monfero, Curtis e Sobrado dos Monxes e que na zona de Ferrol-Serantes-Cobas, os filóns son de granito gneis de seixo aurífero, unha potencia que chega ata os catro metros con pirita arsenical, cun contido en ouro de 66 a 106 g/Tm. No caso concreto de Cobas, e a principios de século, os traballos deron uns resultados variables entre 2 e 144 g/Tm e entre 1911 e 1915 unha compañía francesa aproveitou estes xacementos montando un taller de concentración de material elevando a lei a 220 g/Tm, sendo sempre abandonadas as explotacións pola grade afluencia de auga e barro.

Tesouros como o de Bedoya aparecido en Balón (Doniños) e máis pezas logradas polos saqueadores na bisbarra, poden servir como referente do que noutros tempos puido saír dos nosos filóns (tan ensalzados na antigüidade que afirmaban que o toxo, ó fundi-las raíces coa terra lles daba a cor amarela ás chorimas) e sen embargo abandonados na actualidade pola rendabilidade do ouro alleo.

